

2997

1148

**PROGRAMMA
POPISÓW PUBLICZNYCH**

UCZNIÓW

LICEUM KRAKOWSKIEGO Ś. ANNY

Z ROKU SZKOLNEGO

18⁴⁷/₄₈

— 11-0000-38 —

W KRAKOWIE

W Drukarni Uniwersyteckiej

1848,

1148.

PROGRAMMA

POPISÓW PUBLICZNYCH

UCZNIÓW

CES: KRÓL: LICEUM KRAKOWSKIEGO Ś. ANNY

Z ROKU SZKOLNEGO 1847/48

W AMFITEATRZE NOWODWORSKIM

od dnia 10 do 18 Lipca 1848 r.

Z RANA OD GODZINY 8 DO 12, A PO POŁUDNIU OD GODZ. 3 DO 7 ODBYWAĆ SIĘ MAJĄCYCH,

NA KTÓRE

PROREKTOR

I ZGROMADZENIE PROFESSORÓW

zapraszają.



W KRAKOWIE

W Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego

1848.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

1894

RECEIVED OF THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

1894

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY



1894

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

PRZEDMIOTY NAUKOWE

Statutem z roku 1833 i Uchwałą Rady W. Uniwersytetu Jagiellońskiego z d. 12 Października 1837 roku dla Ces. Król. Liceum Ś. Anny przepisane, a Reskryptem Jaśnie Wielmożnego Ces. Kr. Kommissarza Nadwornego Hr. Deym pod dniem 6 Września 1847 r. N. 2849—2990 zatwierdzone:

<i>Nauka Religii i Moralna</i>	<i>Matematyka</i>
<i>Język Polski</i>	<i>Nauki Fizyczne</i>
„ <i>Łaciński</i>	<i>Historja</i>
„ <i>Grecki</i>	<i>Jeografia</i>
„ <i>Niemiecki</i>	<i>Rysunki</i>
„ <i>Rosyjski</i>	<i>Kaligrafia</i>
„ <i>Francuzki</i>	

w roku szkolnym 18⁴⁷/₄₈

według rozkładu tygodniowego, przez JW. Ces. Kr. Kommissarza Rządowego przy Instytutach Naukowych na rok b. s. 18⁴⁷/₄₈ zatwierdzonego, wykładane były

PRZEZ

ZGROMADZENIE

PROFESSORÓW I NAUCZYCIELI

JAK NASTĘPUJE:

PROREKTOR **Mikołaj Tyrchowski** Członek Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, pełnił obowiązki do urzędu swego przywiązane.

1. Professor **Walenty Kulawski** NN. WW. i Fil. Dr. C. T. N. K. uczył Historji i Jeografii we wszystkich klassach godzin 15.

2. Professor **Stanisław Pogonowski** C. T. N. K. Matematyki i Fizyki w kl. III, IV, V, i VI, godzin 19.
3. Professor **Karol Mecherzyński** NN. WW. i Fil. Dr. C. T. N. K. Języka Polskiego we wszystkich klassach godz. 15.
4. Professor **Walenty Knapczyński** Mag. Filoz. Języka Łacińskiego w kl. I, II i III, godz. 15, tudzież Języka Niemieckiego w klasie I godzin 6.
5. Professor **Adolf Mułkowski** Fil. Dr. uczył Języka Łacińskiego i Greekiego w kl. IV, V i VI, godz. 19.
6. Professor **X. Franciszek Serafin Piątkowski** Ś. T. Dr. Kan. K. Nauki Religii i Moral. we wszystkich klassach godzin 13. Prócz tego w dni świąteczne wykładał Ewangelie z zastósowaniem do pojęcia uczniów.
7. Professor **Zenon Heller** uczył Języka Niemieckiego w kl. III, IV, V, VI, godzin 18.
8. Nauczyciel **Hieronim Mecherzyński** Mag. Fil. Nauczyciel Języka i Literatury Rossyjskiej w Uniw. Jagiel. uczył w Liceum Języka Rossyjskiego uczniów ze wszystkich klass na 3 oddziały podzielonych, godzin 6.
9. Nauczyciel **Franciszek Aubertin** Nauczyciel Języka i Lit. Franc. w Uniw. Jag. uczył w Liceum Języka Francuzkiego uczniów ze wszystkich klass na 2 oddziały podzielonych, godz. 10.
10. Z. Professor **Alexander Płonczyński** uczył Rysunków uczniów wszystkich klass na 3 oddziały podzielonych, godz. 6.
11. Nauczyciel **Ignacy Kowalski** O. P. Magister, Adjunkt Licealny, uczył Języka Niemieckiego w klas. II. godzin 6 i zastępował Professorów w wypadkach Statutem oznaczonych.
12. Nauczyciel **Ludwik Zawadziński**, Adjunkt Licealny, uczył Arytmetyki w kl. I i II godzin 6 i zastępował Professorów w wypadkach Statutem oznaczonych.

13. Z. Nauczyciel **Leon Nowakowski** dawał lekcye Kaligrafii, w tygodniu godzin 2.

Uwaga 1. P. Heller Zenon, Reskryptem JW. Ces: Kr: Kommissarza Nadwornego Hr: Deym z d. 6. Września 1847 r. do Nru 2849 i 2990, Professorem języka Niemieckiego w Liceum tutejszém, na posadę zaś Rysunków po ś. p. Janie Nepomucenie Głowackim C. T. N. Kr. byłym niegdy Prof. extraord. w Akademii sztuk pięknych w Uniwersytecie Jagiellońskim, w Liceum tutejszém wakującą, Reskryptem Ces. kr. Rady Administracyjnój z dnia 15 Paźdz. 1847 r. do L. 5846. r. P. Alexander Płonczyński Zastępcą Professora mianowany został.

Uwaga 2. Przedmioty: Języka Francuzkiego, Rossyjskiego, Rysunków i Kaligrafii, są zostawione woli Rodziców, Opiekunów i uczniów; lecz uczeń zapisany na którykolwiek z powyższych przedmiotów, obowiązany jest równie jak i na obowiązkowe regularnie uczęszczać i z takąż samą jak i do obowiązkowych przykładać się pilnością. Wolno jest uczniom Licealnym uczyć się prywatnie powyższych przedmiotów; lecz jeżeli do udziału prerogatyw szkolnych chcą być przypuszczeni, i w Cenzurach szkolnych mieć postęp zapisany, obowiązani są zastosować się do Uchwały Rady W. Uniwersytetu Jagiellońskiego z roku 1835, przy Programmacie szkolnym z t. r. drukiem ogłoszonej, i według Statutu Lic. §. 13 zdawać z tych przedmiotów examina półroczne przed Prorektorem i właściwymi Nauczycielami.

ROZKŁAD GODZIN NA POPIS PUBLICZNY UCZNIÓW

C. K. LICEUM KRAKOWSEIEGO Ś. ANNY

z roku szkolnego 18⁴⁷/₄₈ przeznaczonych.

Po odbytem Nabożeństwie, Spowiedzi i Kommunii Ś., rozpoczyna się Popisy publiczne dnia 10 Lipca 1848 r. i odbywać się będą w Amfiteatrze Nowodworskim, rano od godziny 8 do 12, po południu od godziny 3 do 7 w następującym porządku:

Msza Ś. codziennie o godzinie 7 $\frac{1}{2}$.

Dnia 10 Lipca 1848 roku Poniedziałek.

<i>Przed południem</i>			<i>Po południu.</i>		
KLASSA I.			KLASSA II.		
Nauka Religii i Moralności	od 8	do 8 $\frac{3}{4}$	Nauka Religii i Moralności	od 3	do 3 $\frac{1}{2}$
Język Polski	— 8 $\frac{3}{4}$ —	9 $\frac{1}{2}$	Język Polski	— 3 $\frac{1}{2}$ —	4 $\frac{1}{4}$
Język Łaciński	— 9 $\frac{1}{2}$ —	10 $\frac{1}{4}$	Język Łaciński	— 4 $\frac{1}{4}$ —	5
Język Niemiecki	— 10 $\frac{1}{4}$ —	10 $\frac{3}{4}$	Język Niemiecki	— 5 —	5 $\frac{1}{2}$
Arytmetyka	— 10 $\frac{3}{4}$ —	11 $\frac{1}{2}$	Arytmetyka	— 5 $\frac{1}{2}$ —	6 $\frac{1}{4}$
Jeografia	— 11 $\frac{1}{2}$ —	12.	Historya i Jeografia	— 6 $\frac{1}{4}$ —	7

Dnia 11 Lipca Wtorek:

Przed południem.

KLASSA III.

Nauka Religii i Moralności	od 8 do 8 $\frac{1}{2}$
Język Polski	— 8 $\frac{1}{2}$ — 9
Język Łaciński	— 9 — 9 $\frac{3}{4}$
Język Niemiecki	— 9 $\frac{3}{4}$ — 10 $\frac{1}{4}$
Matematyka	— 10 $\frac{1}{4}$ — 10 $\frac{3}{4}$
Nauki Fizyczne	— 10 $\frac{3}{4}$ — 11 $\frac{1}{4}$
Historia i Jeogr.	— 11 $\frac{1}{4}$ — 12

Po południu.

KLASSA IV.

Nauka Religii i Moralności	od 3 do 3 $\frac{1}{2}$
Język Polski	— 3 $\frac{1}{2}$ — 4
Język Łaciński	— 4 — 4 $\frac{1}{2}$
Język Grecki	— 4 $\frac{1}{2}$ — 4 $\frac{3}{4}$
Język Niemiecki	— 4 $\frac{3}{4}$ — 5 $\frac{1}{4}$
Matematyka	— 5 $\frac{1}{4}$ — 5 $\frac{3}{4}$
Nauki Fizyczne	— 5 $\frac{3}{4}$ — 6 $\frac{1}{4}$
Historia i Jeogr.	— 6 $\frac{1}{4}$ — 7

Dnia 12 Lipca Środa.

Przed południem.

KLASSA V.

Nauka Religii i Moralności	od 8 do 8 $\frac{1}{2}$
Język Polski	— 8 $\frac{1}{2}$ — 9
Język Łaciński	— 9 — 9 $\frac{3}{4}$
Język Grecki	— 9 $\frac{3}{4}$ — 10
Język Niemiecki	— 10 — 10 $\frac{1}{2}$
Matematyka	— 10 $\frac{1}{2}$ — 11
Nauki Fizyczne	— 11 — 11 $\frac{1}{2}$
Historia	— 11 $\frac{1}{2}$ — 12

Po południu.

KLASSA VI.

Nauka Religii i Moralności	od 3 do 3 $\frac{1}{2}$
Język Polski	— 3 $\frac{1}{2}$ — 4
Język Łaciński	— 4 — 4 $\frac{3}{4}$
Język Grecki	— 4 $\frac{3}{4}$ — 5
Język Niemiecki	— 5 — 5 $\frac{1}{2}$
Matematyka	— 5 $\frac{1}{2}$ — 6
Nauki Fizyczne	— 6 — 6 $\frac{1}{2}$
Historia	— 6 $\frac{1}{2}$ — 7

Dnia 13 Lipca Czwartek.

Język Francuzki, Rossyjski, Rysunki & Kaligrafia.

Dnia 14 Lipca Piątek: zapis cenzur i ułożenie listy uczniów zasługujących na nagrodę i pochwałę publiczną.

Dnia 15 Lipca rano o godzinie 9 w Amfiteatrze Nowodworskim rozdane będą uczniom chwalebnych obyczajów i celującym w naukach nagrody i świadectwa pochwały, którzy w mowach stósownych złożwszy hołd wdzięczności obecnym Władzom Rządowym, Profesorom i Gościom, udadzą się do Kościoła Akademickiego S. Anny; gdzie na podziękowanie P. Bogu za pomyślne ukończenie całorocznych prac szkolnych, odprawi się Msza święta. Nakoniec, po odśpiewaniu *Te Deum* udzieloném zostanie przez miejscowego X. Professora i Kapellana udającym się na wakacje uczniom religijne błogosławieństwo. Odczytanie promocyj nastąpi w dniu otwarcia przyszłego roku s. 18 $\frac{4}{5}$.

Dnia 17 Lipca i dni następnych odbywać się będą examina piśmienne i ustne uczniów, do pobierania prywatnej edukacji przez Prorektora upoważnionych. —

Dnia 21 Września i dni następnych odbywać się będą examina ściśle z całego kursu nauk licealnych z uczniami klasy VI, celem wydania im świadectwa dojrzałości (Maturitatis).

Wpisy uczniów na r. s. 18 $\frac{4}{5}$ rozpoczną się dnia 28 Września b. r. i trwać będą do dnia 30 t. m. i r. włącznie.

Kurs Nauk na r. s. 18 $\frac{4}{5}$ otwartym zostanie z d. 1 Października.

Wpisy uczniów, jedynie tylko w obecności rodziców, opiekunów, lub innych osób, pod których dozorem w ciągu roku szkolnego zostawać mają, odbywać się będą.

Uwaga. Do tego Programmatu dołączony jest wyciąg z Planu nauk w Ces. Król. Liceum Ś. Anny w roku s. 18 $\frac{4}{5}$ wykładanych.

Mikołaj Tyrchowski

Ces. Król. Prorektor L. Ś. Anny.

WYCIĄG Z PLANU NAUK

W CES. KRÓL. LICEUM KRAKOWSKIM Ś. ANNY

w r. s. 184 $\frac{1}{2}$ wykładanych.

Plan nauk Statutem z r. 1833 Wysokiej Kommissyi Reorganizacyjnej Liceum krakowskie urządzającym rozłożonych, a Uchwałą Wielkiej Rady Uniwersytetu Jagiellońskiego pod dniem 30 Października 1834 r. do L. 56 i pod dniem 21 Października 1837 r. do L. 17 rozwinięty i uzupełniony, a następnie Uchwałą Senatu Rządzącego z dnia 10 Listopada 1837 r. do Nru 6507 zatwierdzony, Reskryptem Jaśnie Wielmożnego Ces. Król. Kommissarza Nadwornego Hr. Deym pod dniem 6 Września 1847 r. do Liczby 2849 — 2990 wydanym, i nadal w swojej mocy utrzymanym został, z zastrzeżeniem jednak:

- 1) Aby zaraz z początkiem roku s. 184 $\frac{1}{2}$ kurs Nauk Licealnych, tak jak we wszystkich Gimnazyach Galicyjskich, na 6 klass był rozłożony, a tém samém aby I. Grammatykalna klasa zaraz z początkiem roku s. 184 $\frac{1}{2}$ i w tutejszém Liceum była zaprowadzona.
- 2) Aby język Niemiecki odtąd we wszystkich sześciu Klassach, jako przedmiot dla wszystkich uczniów bez wyjątku obowiązkowy, był wykładany.
- 3) Aby wszelkie Nauki w Liceum tutejszém, tak jak dotąd, i nadal w języku polskim wykładano.

W skutku przeto Postanowienia JW. Ces. Król. Kommissarza Nadwornego, jak wyżej przywiedziono, klasę I. Grammatykalną (najniższą) zaraz z początkiem r. b. s. 184 $\frac{1}{2}$ w Liceum tutejszém zapro-

wadzono, a Plan Nauk na 6 klass rozłożony został, z którego tu treściwy wyciąg zamieszcza się jak następuje:

NAUKA RELIGII I MORALNOŚCI.

Professor, pełniący razem obowiązki Kappellana Licealnego, wyklądać będzie uczniom w 13 godzinach na tydzień naukę Religii i moralności, starając się równie w objaśnieniu tajemnic i zasad Wiary Śtój, jako też prawideł chrześcijańskiego i towarzyskiego życia, wpływać skutecznie na serca młodzieży, aby w nich zaszczerpić zbawienne nasiona cnoty i bojaźni Bożej.

Tym celem w dni świąteczne będzie miewał do zgromadzonych uczniów w duchu homiletycznym przemowy, osnowane według textu Ewangelii, w których jednoczyć będzie naukę Religii z Obyczajową.

Uczniowie Klassy VI. obowiązani będą, pod przewodnictwem X. Professora, z treści każdej takowej exhortacji piśmienne układać wypracowania, wyciągając z prawd Ewangelicznych pobudki i zasady moralnego życia, i oceniając wpływ obojga na ulepszenie woli człowieka.

Przedmiot swój naukowy rozłoży Professor szczegółowo w sposób następujący:

W KLASSIE I. Wskazawszy uczniom pierwsze zasady Wiary Śtój, objaśni podział i znaczenie Składu Apostolskiego, Modlitwy Pańskiej i Pozdrowienia Anielskiego.

Z Historji Ś. Starego Testamentu poda szczegółowo dzieje od stworzenia świata aż do rozdzielenia państwa Żydowskiego.

W KLASSIE II. Wyłoży naukę o Przykazaniach Boskich i kościelnych, i o rzeczach ostatecznych człowieka.

Z Historji Świątój: dzieje od podziału aż do upadku państwa Żydowskiego.

W KLASSIE III. Z nauki Religii: o łasce Boskiej i o Sakramentach

SS. z wytłumaczeniem obrzędów przy tychże Sakramentach ŚŚ używanych.

Z Historii Ś. nowego Testamentu: dzieje od narodzenia aż do trzeciego roku życia jawnego Jezusa Chrystusa.

W KLASSIE IV. Z Nauki Religii: o Tajemnicach Wiary Ś., Ofierze Mszy Ś., o dobrych uczynkach, cnocie i grzechu.

Z Historii świętej: dzieje od trzeciego roku życia jawnego aż do śmierci Pana Jezusa.

W KLASSIE V. O Piśmie Ś., O miłości Boga, siebie i bliźniego, i o potrzebie téj trojakiéj cnoty. Przyda do téj nauki wykład znaczenia Świąt i obrzędów w ciągu roku przypadających.

W KLASSIE VI. Okazawszy potrzebę oddawania czci Bogu, tak wewnętrznym jako i zewnętrznym sposobem, wyjaśni znaki powszechne czyli dowody prawdziwej Religii. W końcu wyłoży naukę o obowiązkach człowieka, z zastosowaniem do moralnego i towarzyskiego życia.

JĘZYK POLSKI.

W godzinach 15 na tydzień wykładać będzie Professor naukę języka polskiego, którą w sposób właściwy rozłoży na teorię, czytanie wzorów i ćwiczenia piśmienne, starając się tą drogą prowadzić uczniów do gruntownego poznania zasad języka, i oswojenia ich z pięknosćmi ojczystej mowy.

W KLASSIE I. Według przyjętej tymczasowo *Grammatyki polskiej T. Sierocińskiego wyd. 2 w Warsz. 1840*, wyłoży prawidłą ogólną o ośmiu częściach mowy; w szczególności zaś o imionach i zaimkach, aż do nauki o słowie.

Z nauki pisowni czyli ortografii, według dziełka szkolnego: *Prawidła pisania przez K. M. w Krakowie 1841*; objaśni w ćwiczeniach praktycznych rzecz o zamianie gło-

sek, tudzież prawidła użycia samogłosek w szczególności.

Dla wprawy w języku i stylu, czytać będzie uczniom, a w części naznaczać na deklamacyą, wzory mowy polskiej z *Wypisów szkolnych Części I.*

W KLASSIE II. Wyłoży w dalszym ciągu prawidła grammatyczne o słowie i częściach mowy nieodmiennych.

Z nauki ortografii (według dziełka jak wyżej) objaśni przez ćwiczenia praktyczne naukę o użyciu spółgłosek w szczególności, o zakończeniach rzeczownych, przymiotnych i słownych, niemniej o zwyczaju powszechnym, o użyciu głosek większych i mniejszych w piśmie, i o dzieleniu wyrazów w przenoszeniu ich z jednego wiersza na drugi.

Dla wprawy w języku i stylu, czytać będzie uczniom a w części naznaczać na deklamacyą wzory mowy polskiej z *Wypisów szkolnych Części II.*

W KLASSIE III. Podadzą się prawidła grammatyczne o składni, zdaniach i okresach, w skróconém zebraniu z niektórych grammatyk nowszych.

Nauka Ortografii, a mianowicie o użyciu przestanków i innych znaków piśmiennych, wyłoży się w ćwiczeniach praktycznych, według dziełka w dwóch poprzednich klasach używanego.

Dla wprawy w języku i stylu czytać będzie Professor, a w części naznaczać na deklamacyą, wzory mowy polskiej z *Wypisów szkolnych Części III.*

W KLASSIE IV. Wyłoży Naukę o stylu, z zastosowaniem do języka polskiego: nieniej o iloczasiu i akcencie języka polskiego, o miarach wierszowych i o zewnętrznym wierszopistwie.

Dla wprawy w języku i stylu, czytać będzie a w części zadawać na deklamacyą wzory wyborniejszej prozy i poezyi.

Niemniej naznaczać będzie w ciągu roku piśmienne wypracowania, w rodzaju mniejszych powieści, które uczniowie starannie odpisane składać będą celem otrzymania stosownych uwag i poprawy.

W KLASSIE V. Poda uczący prawidła układania listów, rozmów, dzieł naukowych, życiopism i dziejów właściwych; do czego przyłączy wiadomość o celniejszych pisarzach w każdym z tych rodzajów stylu, z szczególnym względem na pisarzy ojczystych.

Nadto wyłoży naukę o poezyi w ogólności, z przydaniem uwag szczegółowych o poezyi lirycznej, jako też formach dawniejszych poezyi apologicznej, sielskiej, satyrycznej, opisowej i prawidłowej.

Dla wprawy w języku i stylu czytać będzie z rozbiorem wzory wyborniejszej prozy i poezyi, a niektóre z nich poda uczniom do deklamowania z pamięci. Prócz tego naznaczać będzie (jak w poprzedniej klassie) wypracowania piśmienne, w rodzaju listów, rozmów i rozpraw treści łatwiejszej, tudzież próby poetyczne, dla wybadania zdolności uczniów.

W KLASSIE VI. Naukę wymowy wyłoży wraz z krótką jej historią i wiadomością o mowcach sławniejszych, mianowicie polskich, tak dawnych jako i nowoczesnych.

Nadto uzupełni kurs Poezyi w szczegółowych uwagach o poezyi opowiadającej (mianowicie o klechdach i podaniach ludu, o powieści poetycznej, dumie, legendzie, eposie, romansie) i o dramacie; do czego przyłączy wiadomość o sławniejszych w tym zawodzie pisarzach, zwłaszcza krajowych.

Dla wprawy w języku i stylu, czytać będzie z rozbiorem wzory wyborniejsze wymowy i poezyi, a niektóre z nich

poda uczniom na deklamacyą. Wreszcie naznaczać będzie, jak w poprzednich klassach, wypracowania piśmienne, jako to: mowy i rozprawy treści obyczajowej lub naukowej, niemniej próby poetyczne, nad którymi uczniom stosowne czynić będzie uwagi.

JĘZYK ŁACIŃSKI.

Do nauki języka łacińskiego, na którą w klassie I. przeznaczają się tygodniowo godzin 5, w klassie II. godzin 5, w klassie III. godzin 5, użyte będą tymczasowo w tych trzech początkowych klassach następujące dziełka elementarne: 1) Do wykładu grammatyki części etymologicznej: *Grammatyka łacińska p. Presiowskiego w Warszawie 1836*; — 2) Do nauki o składni i tłumaczenia z języka polskiego na łaciński: *Zadania na celniejsze reguły konstrukcyi (przez Kosickiego) w Krakowie 1832 r.*; i 3) do tłumaczenia z łacińskiego na polskie: *Wypisy z rozmaitych pisarzy ułożone przez Fryderyka Gedykie, Wilno 1829 r.*

W KLASSIE I. Po ogólnym objaśnieniu pierwszych zasad grammatycznych uczniom, którzy już z tą początkową nauką znacznie oswojeni być powinni, wyłoży Professor prawidła rodzajów i wzory odmian imion foremnych, tak rzeczownych jako i przymiotnych, imion liczbowych, zaimków, niemniej czasowania słowa posiłkowego *sum*, słów foremnych w odmianie czynnej i biernej, i słów czynnobiernych *Deponentia* zwanych.

Nadto tłumaczyć będzie z łacińskiego na polskie, wraz z rozbiorem grammatycznym, zdania urywkowe i hajki prozą.

Z polskiego zaś na łacińskie: przykłady zgadzania przymiotnika z rzeczownikiem, tudzież stopniowania tak foremnego jak i nieforemnego przymiotników.

Ćwiczenia na piśmie, stosowne do prawideł wyłożonych, zadawać będzie uczniom do wypracowania w domu.

W KLASSIE II. Powtórzywszy z należytem objaśnieniem naukę w poprzedniej klassie wyłożoną, przystąpi Professor do uwag szczegółowych nad wszystkimi deklinacjami i odmianami słów, poda naukę do *praeteritis et supinis* I. i II. konjugacyi, o przypadkowaniu imion z hebrajskiego pochodzących i złożonych, stopniowaniu przymiotników foremnych i nieforemnych, nakoniec o imionach liczbowych i słowach nieforemnych.

Z łacińskiego na polskie tłumaczyć będzie Mitologią i powieści łatwiejsze, wchodząc szczegółowo w rozbiór grammatyczny wyrazów.

Z polskiego na łacińskie: przykłady objaśniające prawałdła składni zgody i rzędu, niemniej prawałdła użycia zaimków osobistych i dzierżawczych, zamieniania zdań czynnych na bierne, naukę o imionach miast, królestw, prowincyj, *domus*, *rus*, *humus*, o następstwie czasów, o używaniu trybu łączącego, tudzież składni ogólnej *accusativi cum infinitivo*.

W KLASSIE III. Przy ciągłém powtarzaniu tego, co w poprzednich klassach wyłożoném było, poda Professor dalszą z grammatyki naukę *de praeteritis et supinis* III i IV Konjugacyi, o odmianie słów ułomnych i nieosobistych, o składaniu słów, o imiestowie, o przysłówku, o dochodzeniu znaczenia wyrazów z ich zakończenia albo składających je przyimków, nareszcie o wykrzyknikach i spójnikach; słowem uzupełni wykład etymologicznej części grammatyki.

Z łacińskiego na polskie tłumaczyć będzie z rozbiorem grammatycznym: opisy z historyi naturalnej.

Z polskiego na łacińskie: dalszy ciąg przykładów obja-

śniających składnią *accusativi cum infinitivo, nominativi cum infinitivo*, naukę *de interrogationibus et responsionibus*, a z składni rzędu o użyciu 1, 2, 3, 4, 5, i 6 przypadku.

Na deklamacyą naznaczać będzie w ciągu roku powieści krótsze, bacząc, aby uczniowie, odmawiając je z pamięci nawykli wcześniej do zachowania właściwej językowi łasińskiemu prozody.— Wreszcie jak w poprzednich klassach tak i w téj zadawać dędzie uczniom stósowne ćwiczenia do wypracowania na piśmie w domu.

W KLASSIE IV. Wyłoży Professor w dalszym ciągu składnią łacińską, a mianowicie naukę o rządzie spojników, o użyciu supinów, gerundiów, imiesłowów, zaimków, nakoniec trybów i czasów, objaśniając prawidła tłumaczeniem ustném z polskiego języka na łaciński przykładów z dziełka: *Zadania na celniejsze reguły konstr. łaciń: w Krak: 1832*, i naznaczając podobne przykłady do wypracowania na piśmie w domu.

Z języka łacińskiego na polski tłumaczyć będzie z należytym rozbiorem wypisy z Aureliusa Victora, Eutropiusa, Corneliusa Neposa i bajki Fedra, celniejsze zaś wyjątki naznaczy do uczenia się na pamięć.

W téj klassie rozpocznie także krótki wykład starożytności Rzymskich w języku łacińskim.—

Nauka języka łacińskiego w klassie IV. zajmie tygodniowo 5 godzin.

W KLASSIE V. W godzinach czterech na tydzień powtórzy składnią łacińską w obszerniejszym wykładzie, obok ustnego tłumaczenia z polskiego na łacińskie stósownych przykładów z dziełka Trojańskiego *Zadania* i t. d. *Część I.*

Na wypracowania piśmienne naznaczać będzie co tydzień

wyjątki z historyi Rzymskiej, które potem uczniowie powtarzać będą z pamięci.

Do tłumaczenia zaś z języka łacińskiego na polski użyje wyjątków z autorów klasycznych (Salustiusa, Liviusa, Tacyty, Virgiliusa, Ovidiusa, Horatiusa) znajdujących się w dziele: *Selecta latinae orationis exemplaria Vol. I. Vindobonae*, które objaśni należytem wykładem tak pod względem języka, jak pod względem mitologii, starożytności i t. d. — Celniejsze wyjątki naznaczać będzie do uczenia się na pamięć.

Nakoniec wyłoży w dalszym ciągu starożytności Rzymskie i naukę prozody łacińskiej, zasady wiersza, mianowicie hexametru i pentametru.

W KLASSIE VI. W godzinach pięciu na tydzień Professor poda zasady stylu łacińskiego, obok ustnego tłumaczenia z polskiego na łacińskie *Zadań Trojańskiego Części II*, a na ćwiczenia piśmienne naznaczać będzie przekład wyjątków z dzieł Mureta i t. p. krótki rys historyi literatury Rzymskiej, albo wreszcie niektóre ważniejsze przedmioty starożytności Rzymskich dotyczące.

Z języka łacińskiego na polski tłumaczyć będzie mowy Cicerona in Catilinam; pro M. Marcello; pro Archia poeta, pro lege Manilia i t. d. Horaeyusa pieśni, Tibulla i Ovidiusa elegie, Virgiliusa Eneidy Ks. II. i IX, Plauta Captivi, Terencyusa Adelphi, (z dzieła *Selecta lat. orat. exemplaria Vol. II. Vindobonae*) z należytem pod każdym względem wyjaśnieniem i z poprzednią wiadomością o życiu i pismach wspomnionych autorów, podobnie jak w klassie poprzedniej. Celniejsze wyjątki naznaczać będzie do uczenia się na pamięć. Powtórzywszy wreszcie naukę prozody, rozbiere gatunki wierszów łacińskich.

JĘZYK GRECKI.

W KLASSIE IV. W godzinach dwóch na tydzień Professor wyłożywszy z grammatyki *Brevis Gram. Gr. Sect. I. Vindob.* postaci głossek i ich podział i wprawiwszy uczniów w czytanie, wskaże następnie odmianę artykułu, rzeczowników, przymiotników, zaimków; poda naukę o imionach liczbowych, odmianie słów, a mianowicie formacyi czasów, odmienianiu słów foremnych na ω , czynnie, biernie, środkująco i słowa *εἰμι* — Do tłumaczenia z greckiego posłużą znajdujące się na końcu przytoczonej Grammatyki *Lectiōnes Graecae*.

W KLASSIE V. W godzinach dwóch na tydzień powtórzywszy część Grammatyki poprzednio (w klassie IV) wyłożoną, wskaże następnie Professor odmianę słów ściąganych (*verba contracta*) słów płynnych (*liquida*) słów zakończonych na μ , słów nieforemnych; wreszcie poda naukę o przyimkach, przysłówkach i spójnikach.

Do tłumaczenia z greckiego użyje *Wypisów Jakobsa*, z których wybierze przykłady zastosowane do części grammatycznej, tudzież bajki Ezopa i powieści z życia filozofów.

W KLASSIE VI. Powtarzając ciągle grammatyki część etymologiczną, wyjaśni następnie składnię i głównejsze cechy dialektów języka greckiego.

Z *Wypisów Jakobsa* tłumaczyć będzie na język polski i łaciński: Powieści mitologiczne, Dyalogi Lucjana, Opisy krajów. — Nauka ta zajmie w VI. klassie godzin 2 na tydzień.

JĘZYK NIEMIECKI.

W bieżącym roku szkolnym, język niemiecki wykładany będzie podług następującego planu przechodniego.

Na każdą z dwóch pierwszych klass przeznaczają się tygo-

tygodniowo po sześć godzin. Professor ograniczy się na wyłożeniu uczniom form i odmian grammatycznych, które objaśniać będzie jak największą liczbą przykładów ustnych, i na zadawaniu stósonnych ćwiczeń do wypracowania na piśmie. Na co poświęci w każdej klasie po 3 godziny w tygodniu. W pozostałych zaś trzech drugich tłumaczyć będzie z uczniami, w klasie I rozdział pierwszy i drugi, w klasie II rozdział trzeci *Wypisów Gedykiego* z rozbiorem, i ile być może dosłownie, dla obeznania uczniów z jak największą liczbą wyrazów niemieckich.

Cztery klasy wyższe przeszedłszy z Professoresem formy i odmiany grammatyczne, podobnie jak dwie pierwsze, mają być obeznawane z dalszemi częściami grammatyki, w miarę okazywanego postępu, w ten sposób atoli, iż wykładający starać się będzie, ażeby każda klasa wyższa stopniowo, o ile możność dozwoli, dalsze zasady grammatyki miała sobie wykładane. Rozumie się samo przez się, że zasady te objaśniane być mają stósonną liczbą przykładów ustnych i ćwiczeń pisemnych. Na to przeznaczają się tygodniowo po dwie godziny na klasę III i IV. W pozostałych trzech godzinach dla każdej z tychże klass, uczniowie przetłumaczą czwarty i piąty rozdział *Wypisów Gedykiego*, przy czem Professor zwracać będzie ich uwagę na łatwiejsze zwroty i własności języka niemieckiego.

W ostatnich dwóch klassach, dla których przewidziano po godzin cztery tygodniowo, uczniowie, oprócz ćwiczeń na wszystkie materje językowe z *Grammatyki praktycznej Lieder* odrabianych, tłumaczyć będą jak najwięcej z *Wypisów wiedeńskich* pod tytułem: „*Sammlung deutscher Beispiele zur Bildung des Stils*“ przy objaśnieniu im tru-

dniejszych sposobów mówienia niemieckich. Tłumaczenie to nie już dosłownością, ale raczej wewnętrzną wiernością odznaczać się winno. Przyczém wykładowca wskazywać będzie ducha języków polskiego i niemieckiego, nie już w pojedynczych wyrazach, ale w wyrażeniach, ich zwrotach, w szykowaniu i wiązaniu zdań pojedynczych, w łączeniu lub rozdzielaniu okresów, stósownie do natury jednego i drugiego.

Oprócz tego, dla wprawy praktycznej w czterech wyższych klassach, Professor mówiąc do uczniów, będzie jak najczęściej używał języka niemieckiego, żądając aby ciż, o ile możliwości, w tymże języku na zapytania odpowiedzi dawali. We wszystkich klassach zadawać będzie uczniom do wyuczenia się na pamięć stósowne wyjątki z tego co poprzednio tłumaczyli; w dwóch zaś ostatnich, oprócz dosłownego uczenia się wspomnianych wyjątków, treść takowych swemi słowami opowiadać obowiązani będą.

Uwaga. Gdy w latach poprzednich język ten, jako przedmiot nadobowiązkowy, nie porządkiem klass lecz w trzech oddziałach był wykładany, wynikała stąd ta naturalna następność, że przypuszczenie uczniów do niższego lub wyższego oddziału, miało miejsce podług indywidualnego ich usposobienia, bez względu na klasy do których uczęszczali. Tym sposobem uczniowie różnych klass w różnych oddziałach pomieszczeni byli. W bieżącym zaś roku szkolnym język niemiecki stał się przedmiotem obowiązkowym, i jako taki, podobnie jak inne przedmioty, w sześciu klassach był wykładany. Z uwagi więc że uczniowie do jednego i tego samego oddziału a do różnych klass należący, rozmaicie w języku niemieckim usposobieni byli, a nadto

że w każdej klassie mogli się znajdować nawet tacy, którzy dotąd przedmiotu tego wcale się nie uczyli; wypadło naukę języka niemieckiego we wszystkich klassach od pierwszych zasad rozpocząć, przy pozostawieniu wykładającemu możliwości rozwijania dalszych części nauki w miarę okazywanego przez uczniów postępu. Spodziewano się wszakże, że uczniowie klass wyższych, jako mający więcej rozwinięte władze umysłowe, prędsze i znaczniejsze postępy niżeli w klassach niższych okazywać będą. Z resztą oznaczenie bliższego stopniowania tego przedmiotu podług klass, nieodzowną było rzeczą pozostawić do roku następnego i dalszych, a to w ten sposób, iżby po upływie lat kilku, nauka języka niemieckiego w Liceum, ze względu na stopniowanie wykładu podług klass, na równi z innemi głównemi przedmiotami postawioną być mogła.

M A T E M A T Y K A

Wykładaną będzie w 17 godzinach tygodniowo we wszystkich klassach.

ARYTMETYKA. Przedmiot Arytmetyki rozłożony będzie na cztery pierwsze Licealne klasy w porządku następującym:

W KLASSIE I. Powtórzone będą początkowe zasady Arytmetyki, następnie cztery pierwsze działania na liczbach całych, ułamkach pospolitych i dziesiętnych, w obszerniejszém wytlumaczeniu i zastosowaniu wiadomości w szkołach początkowych w tym względzie nabytych, do rozwiązywania odpowiednich teorii zagadnień.

W KLASSIE II. Powtórzone będą jak w klassie poprzedzającej cztery pierwsze działania z liczbami wielorakimi, a następnie podadzą się sposoby zamiany ułamków pospolitych na dziesiętne i nawzajem, zamiany ułamków pospolitych i dziesię-

tnych na liczby mianowane i nawzajem; poczem wyłożoną będzie nauka o stosunkach i proporcjach w ogólności, a w szczególności główne własności proporcji ilorazowej z zastosowaniem ich do rozwiązywania zagadnień reguły trzech pojedynczej, składanej, reguły trzech procentu pojedynczego i odrzucania procentu.

W KLASSIE III. Uzupełnioną będzie nauka o własnościach głównych proporcji różnicowej i ilorazowej; a następnie, w dalszym ciągu nauki w klasie poprzedzającej rozpoczętej, zastosują się też własności do reguły trzech wspólni, mieszani i łańcuchowej; następnie wyłożą się zasady podziału i układu nowych miar francuzkich, stosunek tychże miar do dawnych i rowych miar krajowych i państw ościennych, sposoby użycia tablic metrologicznych do wzajemnej zamiany jednych miar na drugie służących; nakoniec nauka o podnoszeniu liczb do potęg w ogólności i sposoby wyciągania pierwiastku kwadratowego i sześciennego.

W KLASSIE IV. Powtórzywszy w krótkiej treści zasady w klassach poprzedzających wyłożone, przystąpi Professor do wyłożenia teorii postępu różnicowego i ilorazowego; a z porównania własności obydwom gatunkom postępu służących, wytłumaczy teorię logarytmów i sposoby obrachowania, układania i używania tablic logarytmowych do działań arytmetycznych.

ALGEBRA. W klasie IV. Wskazawszy potrzebę wprowadzenia do rachunku znaków ogólnych, wyłoży naukę o użyciu i znaczeniu głosek, znaków, współczynników i wykładników, zasady czterech pierwszych działań algebraicznych na wyrazach pojedynczych i składanych, całkowitych i ułamkowych.

W KLASSIE V. Wyłoży teorię równań stopnia pierwszego, z je-

dną i więcej niewiadomymi, z zastosowaniem wiadomości poprzednio wyłożonych do udowodnienia własności ogólnych i szczególnych stosunków i proporcjom służących pod względem najogólniejszym.

W KLASSIE VI. Podnoszenie do potęg z wykładnikami całkowitemi dodatnimi i ujemnymi, własności wypadków wynikających z tych działań. Działania z ilościami pierwiastkowemi i wykładniczymi. Zasady równań stopnia drugiego. Własności postępów, teoria logarytmów, ich użytek i zastosowanie w rachunku ogólnie uważanym.

GEOMETRYA. W klasie III. Wiadomości wstępne o własnościach linii prostej, złamanej i krzywej, opis kątów, następnie o przystawianiu trójkątów, własności linii prostopadłych, pochyłych i równoległych, o wielokątach i o ważności ich kątów wewnętrznych i zewnętrznych.

W KLASSIE IV. O kole i liniach prostych do niego należących i o mierzeniu kątów. Nauka o powierzchni wielokątów i ich stosunku między sobą.

W KLASSIE V. Nauka o podobieństwie wielokątów i proporcjonalności ich boków, o wielokątach wpisanych i opisanych na kole, stosunek przybliżony okręgu do średnicy koła.

W KLASSIE VI. Trygonometria prostokreślna, a mianowicie: opis linii trygonometrycznych, sposoby wynajdowania ważności liczebnych dla tychże linii, ich stosunek do promienia, układ tablic logarytmowych, sposoby praktycznego użycia tychże tablic do rozwiązywania zagadnień szczególnych podług zasad teoretycznie uczniom o rozwiązywaniu trójkątów prostokreślnych wyłożonych.

W téjże klasie wyłożoną będzie **Solidometria**, mianowicie: własności linii prostych płaszczyznami przeciętych, o

kątach ściennych i bryłowych, o wielościanach w ogólności; zasady dotyczące się obrachowania bryłowości i powierzchni wielościanów, tudzież brył obrotowych, jakimi są ostrokąg, walec i kula.—

Za dzieła elementarne do wykładu nauk matematycznych: *Zasady Arytmetyki przez Radziwińskiego, Krótki wykład Arytmetyki przez Ludwika Zawadzkiego, Algebra i Geometrię według Lacroix w przekładzie polskim przez X. Dąbrowskiego*; a za dzieła pomocnicze używać się będą: *Algebra Bourdona, Trygonometria Półńskiego, Eléments de Géométrie par Legendre, Algebra Hreczyny, Eulera* i inne. Stósownie do teorii wykładanej w klassach, naznaczane będą uczniom zagadnienia do wypracowania w domu, z których na lekcyi następującej w klassie tłumaczyć się będą obowiązani z właściwą matematyce jasnością i dokładnością. Dla obznajmienia uczniów z użyciem instrumentów mierniczych i zastosowania teorii do praktyki, zdejmować będą uczniowie klasy VI plany przyległych okolic.

NAUKI FIZYCZNE.

W KLASSIE III. Podany będzie ogólny rys istot fizycznych i nauk o nich traktujących. Podział istot fizycznych na niebieskie i ziemskie. Opis ciał organicznych i martwych. Podział istot organicznych na zwierzęta i rośliny; nieorganicznych na stałe, ciekłe i gazowe. Zasada i główne znamiona tychże podziałów, treściwy opis ciał niebieskich; następnie zasady podziału zwierząt na gromady, rzędy, rodzaje i gatunki; opis szczegółowy zwierząt celniejszych krajowych i zagranicznych.

W KLASSIE IV. Krótki rys wiadomości botanicznych, a mianowicie skład roślin zewnętrzny, wewnętrzny i chemiczny, termi-

nologia botaniczna, podział roślin na gromady, rzędy i rodzaje; podług układu Lineusza; opis celniejszych roślin i ich użytek pod rozmaitemi względami.

Z nauki mineralogicznój: treściwy opis ciał nieorganicznych w ogólności uważanych, pod względem trojakiego ich stanu skupienia; własności i znamiona każdemu z tych stanów służące. Skład fizyczny i chemiczny ciał nieorganicznych, główne wypadki z działania siły powinowactwa między ciałami zachodzącęj wynikające, nomenklatura ciał wynikających z połączenia się ciał palnych niemetalicznych z ziemią, alkalią i metalami; opis ciał solnych i ich nomenklatura; budowa zewnętrzna i wewnętrzna ziemi; podział gór pod względem mineralogicznym; o ciałach kopalnych w ogólności; celniejsze ciała kopalne w szczególności, ich znamiona, własności i użytek. —

Gdy do nauki Zoologii, Botaniki i Mineralogii nie ma dotąd przepisanego dzieła elementarnego, z tego powodu uwagi tych przedmiotów dotyczące, w krótkiej treści zebrane, były uczniom w klassach dyktowane. Za źródła do czerpania tych uwag służyły dzieła: Jarockiego, Cuviera, Illigera, Reichenbacha, Klucka, Jundzillę, Endlichera, Hoffmana, Wernera i inne pisma peryodyczne lub cząstkowo w nieoznaczonych przerwach czasu wychodzące.

WKLASSIE V. FIZYKA. Własności ogólne ciał, o sile spójności, przylegania, ciężenia ziemskiego i niebieskiego, o sile powinowactwa; własności cieplika, opis i użytek termometrów, termoskopów, pyrometrów, przemiany stanu skupienia i wynikające stąd użytki.

Z Optyki: własności światła rozchodzącego się bezprzeszkodnie, światła odbitego, złamanego i rozszczepanego,

własności zwierciadeł i soczewek, narzędzia optyczne.

Z nauki o Elektryczności: własności płynu elektrycznego, sposoby i źródła wydobycia tegoż płynu, narzędzia elektryczne, stos Wolty, zwierzęta elektryczne.

Własności Magnesu, sztuczne magnesowanie, zboczenie igły magnetycznej, urządzenie bussoli.

W KLASIE VI. Z Statyki: skład i rozkład sił, główne prawo równowagi, teoria dźwigni, stosunek siły do ciężaru na krążku, kołowrocie, równi pochyłej, klinie, i szrubie, przeszkody w użyciu machin zachodzące.

Z Hydrostatyki: prawo równowagi cieczy, naczynia hydrostatyczne, rurki dwuramienne i włoskowate; pompy tłoczące, ssące i pożarowe; o zanurzeniu, tonieniu i pływaniu ciał, ciężar gatunkowy ciał, areometry.

Z Aerostatyki: ciężar i speężystość powietrza, urządzenie i użytek barometrów, maszyny pneumatycznej, hygrometrów i t. p.

Z Dynamiki: o ruchu w ogólności, gatunek ruchu, prawa ruchu jednostajnego, jednostajnie przyspieszonego i opóźnionego.

Z Hydrauliki: ruch cieczy, fontanny, źródła, ruch cieczy falistyczny.

Z Pneumatyki: o ruchu powietrza w ogólności; wiatry, ich różne nazwiska.

Z Akustyki: o tworzeniu się głosu, o narzędziach akustycznych.

Krótki rys Jeografii matematyczno-fizycznej.

Do wykładu Fizyki użyte będzie dzieło przez Romana Markiewicza: *Początki fizyki dla szkół Licealnych.*

HISTORYA.

Professor, w 7 godzinach na tydzień, wyklądać będzie uczniom klass II, III, IV, V i VI naukę Historii, bacząc, aby przy opowiadaniu dziejów każdego narodu obeznał uczniów z jeograficzném jego położeniem, do każdego okresu historii zastosowaniem.

W KLASSIE II. Po uczynionym wstępie, wyłoży dzieje starożytne Assyrii, Babilonu, Medyi, Azji mniejszej, dzieje Izraelitów, Fenicyan, Kartagińczyków, Egipcyan i Persów.

W KLASSIE III. Dzieje Grecyi i Macedonii, ludziej historiją Rzymską od założenia Rzymu aż do zaprowadzenia Rzeczypospolitej.

W KLASSIE IV. Uzupełni dzieje Rzymian i powtórzy znaczniejsze epoki z historii starożytnej, zastanawiając uwagę uczniów nad kolejnym postępem nauk, kunsztów i ogólnej dawnych ludów oświaty.

W KLASSIE V. Wyjaśni dzieje wieków średnich, z szczególnym względem na wewnętrzne sprężyny przemian społecznych w tym okresie, i objawiające się w nich zasady nowój świata budowy.

W KLASSIE VI. Opowie historiją nowożytną, wyświecając w ogólnym i treściwym obrazie kolejne dzieje państw Europejskich; przyczém zwróci uwagę na stan ich obecny, wykaże źródła umysłowego postępu; nakoniec wiadomością o wynalazkach użyteczniejszych, o sławnych naukach i innemi zaletami męzach, w każdym z osobna narodzie i wieku, dziejowy rys czasów nowszych uzupełni.

Do wykładu historii w wymienionych pięciu klassach posłuży za dziełko podręczne *Historia powszechna Kajdanowa*. — Do wyjaśnienia zaś tej nauki posłużą Professorowi dzieła: Bredowa, Hüblera, Beckera, Heerena, Römera,

Eichorna, Rühsa, Drescha, Rehma, Kocha, Domairona, P. Lefranc, P. Le Bas i t. d. Tablic używać będzie: Bredowa, Pischona, Krusego, Benickena i Wehsego; Atlasów historycznych: Lelewela, Krusego, Löwenberga i Sprunera.

JE O G R A F I A.

Nauka Jeografii wykładana będzie w 8 godzinach tygodniowo uczniom Klasy I, II, III i IV. Szczególniej zatrudniać będzie Professora opis fizyczny krajów, to jest ich postać, powierzchnia, klimat, produkta i rozmaite usposobienia do kultury. Następnie zostawując zmiany, jakim uległy w zeszłych wiekach rozmaite strony świata, do wykładu historyi, wykaże Professor obecny podział ziemi na państwa i narody, tudzież ich stosunki pod względem oświaty, przemysłu, rolnictwa, handlu, rządu, potęgi i t. d., przyczem, zwracając baczną uwagę na usposobienie naturalne krajów, starać się będzie wyjaśnić, co mieszkańcy rozmaitych państw i narodów winni ziemi, a co pracy, przemysłowi i dobrym ustawom.

Uczniowie używać będą: *Jeografii Steina* w przekładzie polskim, atlasów szkolnych, starożytnego i nowożytnego przez Stieler'a i atlasu fizycznego Sydowa.

W KLASSIE I. Wytlumaczy uczniom przedmiot, granice i użyteczność Jeografii, poda początkowe wyobrażenie o kształcie, wielkości i obrocie ziemi. Następnie wyłoży jój podział, i w szczególności opiszce Cesarstwo Austryackie, Rosyjskie i Tureckie z Królestwem Greckim; niemniej Włochy, Szwajcaryą, Hiszpanią i Portugaliją.

W KLASSIE II. Poda wiadomość jeograficzną o Niemczech, Królestwie Pruskim, Francyi, Belgii, Holandyi, Anglii, Danii i Szwecyi.

W KLASSIE III. O Azji, Afryce, Ameryce i Australii.

W KLASSIE IV. Wyłoży w krótkim rysie jeografią starożytną, i powtórzy ważniejsze części z jeografii nowożytnej.

W Klasse Vi VI. Przy opowiadaniu dziejów średnich czasów i nowożytnych wyjaśni przedmioty mające bliższy związek z historią.

Professor czerpać będzie obszerniejszą wiadomość z dzieł: Roona, Berghausa, Rougemonta, Völtera, Balbiego; tudzież z atlasów Lichtensteina, Sydowa, Völtera i Stieler.

JĘZYK FRANCUSKI.

Uczniowie Klass licealnych, którym według Statutu uczęszczenie na naukę języka francuskiego do woli zostawiono, podzieleni będą na trzy oddziały.

W ODDZIALE I. Nauczyciel wprawiać będzie początkowo uczniów w dokładne i płynne czytanie, tłumacząc zarazem pojedynczo wyrazy na język polski. Przystąpi potem do wykładu grammatyki części etymologicznej: o przedimkach, odmianie rzeczowników i przymiotników, wraz z nauką o tworzeniu liczby mnogiej i rodzaju żeńskiego, wreszcie o zamkach, czasowaniu słów posilkowych i słów foremnych.

Do powyższych prawideł stósowne zadawać będzie ćwiczenia piśmienne.

W ODDZIALE II. Wyłoży dalszą naukę grammatyki: o formowaniu czasów i o słowach nieforemnych; nadto dla utwierdzenia uczniów w prawidłach grammatycznych zadawać będzie stósowne wypracowania.

Do tłumaczenia z języka francuskiego na polski, wraz z rozbiorem, użyje *Wypisów Gedykiego*. Celniejsze z nich wyjątki naznaczać będzie na deklamacyą.

W ODDZIALE III. Przystąpi do nauki składni, a mianowicie wyłożenia teorii imiesłówów; przyczem poda naukę o synonimach i gallicyzmach.

Do tłumaczenia, jak w poprzednim oddziale, użyje wypisów francuskich *Gedykiego*, z których celniejsze wyniki

naznaczać będzie do odmawiania z pamięci.

Wreszcie dla lepszéj wprawy w języku i stylu, zadawać będzie uczniom do wypracowania listy i opisy, naśladowane lub własnego układu.

Na naukę języka francuzkiego w powyższych trzech oddziałach przeznacza się tygodniowo godzin 10.

JĘZYK ROSSYJSKI.

Uczniowie przedmiot ten dowolnie sobie obierający, również podzieleni będą na trzy Oddziały. Dla każdego oddziału przeznacza się w tygodniu godzin dwie; ogółem sześć godzin na tydzień.

W ODDZIALE I. Nauczyciel wyjaśniwszy brzmienie i sposób wymawiania każdej głoski, przystąpi do nauki czytania, używając na ten cel *Wypisów Rossyjskich* Wileńskiego lub Warszawskiego wydania, gdzie prócz oznaczonego nad każdym wyrazem iloczasu, na który w samych zaraz początkach całą bacność zwrócić należy, znajdzie dogodnie do objaśnienia pierwszych zasad grammatycznych przykłady.

Wyłoży potem prawidła odnoszące się do każdej z osobna części mowy, i poda główne prawidła iloczasu, według *Grammatyki Hrecza* dla instytutów naukowych w królestwie Polskiem przepisanej.

Nadto tłumaczyć z uczniami będzie, z języka polskiego na rosyjski, podyktowaną przez siebie łatwą prozę, z której do potocznego w mowie użycia potrzebnych nauczyć się mogą wyrazów; a przez stósowne wypracowania-piśmienne wprawić będzie uczniów w płynne pisanie i ortografię.

Wreszcie na deklamacyą zadawać będzie bajki i powieści z różnych autorów, wierszem lub prozą.

W ODDZIALE II. Nie przestając ćwiczyć uczniów w płynném czytaniu, z zachowaniem właściwéj językowi prozodyj, nazna-

czyć będzie w ciągu roku ćwiczenia do prawideł grammatycznych zastosowane, które w obec uczniów przez Nauczyciela poprawiane będą, celem wytknięcia im błędów i udzielenia potrzebnych uwag.

Na deklamacyą, podobnie jak w Oddziale I, naznaczać będzie różne wyjątki wierszem i prozą z *Wypisów* albo *Chrestomatyi rosyjskiej* przez *Bazylego Rklickiego* w Warszawie r. 1838 wydanej.

W ODDZIALE III. Uczniów, obeznanych już z głównemi zasadami języka, zajmować będzie Nauczyciel więcej praktyczną nauką. W tym celu naznaczać im będzie do wypracowania na piśmie: przykłady odnoszące się do prawideł składni, niemniej listy w przedmiotach potocznych, opisy różnych zdarzeń, krótkie biografie i t. p.

Do tłumaczenia z języka polskiego na rosyjski użyje *Histeryi powszechniej Kajdanowa*, dla tego że ta książka jest w ręku wszystkich uczniów; albo też inną przez siebie podyktowaną prozą. Z rosyjskiego zaś na polskie tłumaczyć będzie, tak jak w pierwszych 2ch oddziałach, Wypisy szkolne.

Wreszcie do uczenia się na pamięć zadawać będzie wyjątki z celniejszych poetów rosyjskich, umieszczone w Tomie III. *Chrestomatyi Rklickiego*.

NAUKA RYSUNKÓW.

Uczniowie z dowolnego wyboru uczęszczający na ten przedmiot, podzieleni będą na 3 oddziały, to jest: na Oddział I. początkujących, Oddział II. postępujących i Oddział III. doskonalących się.

W ODDZIALE I. Uczniowie, jako już obeznani poprzednio w szkołach początkowych i szkole Wydziałowej z rysunkiem linealnym, rozpoczną tę naukę od rysowania w pojedynczych obwodach (contours) części głów, jako to oczów, ust, nosa,

w rozmaitych kierunkach i położeniu, bez używania linii i cyrkla. Następnie, po wytłumaczeniu stosunku części jednych względem drugich, przystąpią do rysowania maski twarzy, podzielonej w połowie, na części, wyższą i niższą.

W ODDZIALE II. Po wyłożeniu proporcji głowy, opartej na proporcjach antykowych, przystąpią do rysowania całych głów, w rozmaitych położeniach, z wzorów konturowo rysowanych, jak równie przysposabiać się będą do zdejmowania konturów, z wzorów w zupełném wycieniowaniu im podanych.

W ODDZIALE III. Przystąpią do cieniowania części twarzy, z wzorów przez Reverdin, podług antyków w Paryżu wykonanych, przy objaśnieniu padania światła, tworzeniu się reflexów, i siły cieniów. Następnie cieniować będą w całości głowy i biusta podług sztychów, wyjętych z obrazów Rafaela, Sancis, Dominikino, Pussina, jak również z nowocześniejszych znanych nam mistrzów: Dawida, Gerarda, Girodetto i innych. Zdolniejsi zaś i pilniejsi uczniowie, po objaśnieniu im zasad perspektywy liniowej i powietrznej, sposobie się będą w rysowaniu krajowidoków, podług wzorów szkoły Francuzkiej i Niemieckiej, jako to: Bichebois, Bourgois, Jacottet, Schindlera, Steinfeldta i innych.

NAUKA KALIGRAFII.

Uczniom podobnie tę naukę dowolnie sobie obierającym, wskaże Professor (w dwóch godzinach tygodniowo) wzory Kaligrafii polskiej według wydania *Szuwarta* z roku 1845, niemieckiej zaś według *Müllera*, sposobie ich rękę do kształtnego i czytelnego pisma.

